

Asia Rakennus, rakennuspiirustukset

Hakija Y

Annettu 17.8.1994

Tiivistelmä *Grillikatoksen rakenneratkaisut olivat perinteisiä, eikä niitä käyttämällä luodussa rakennuksessa ilmennyt teostasoon vaadittavaa persoonallisuutta. Grillikatoksen rakennepiirustukset olivat muodoltaan tavanomaisia rakennepiirustuksia, jotka eivät yltäneet teostasoon.*

SELOSTUS ASIASTA

Y on 18.6.1994 päivätyllä kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, saavatko X -grillikatos ja sen piirustukset tekijänoikeus-suojaa.

Lausuntopyynnön liitteinä ovat seuraavat rakennepiirustukset: 1. Julkisivut, 2. Pohja ja vaippa sekä 3. Leikkaukset. Lisäksi liitteinä on kaksi tietokoneella tehtyä piirustusta, joissa grillikatos on sijoitettu ran-tamaisemaan.

X -grillikatos muistuttaa kartiomaisen kellotapulin yläosaa. Se on muodoltaan kahdeksansivuinen kartio, jonka yhdessä sivussa on ovi. Katoksen alaosan muodostaa betonianturoilla seisova kahdeksansivuinen hirsikehikko, joka on tehty pyörö- tai höylähirrestä. Kehikon kulmiin on kiinnitetty katon tukipilarit, jotka yläosassa lähestyvät toisiaan siten, että katosta muodostuu ylöspäin suippeneva "tapuli". Yläosan savuaukon päällä on raudasta tai sinkistä valmistettu kartiomainen "hattu". Katto on päällystetty joko lomalaudalla tai palahuovalla. Grillikatoksessa ei ole ikkuna, vaan valo tulee sisään hirsikehikon alta ja savuaukosta.

Grillikatoksen keskellä oleva takka on niin ikään kahdeksansivuinen. Sen yläosa on valmistettu vuolukivistä, ja se seisoo betoniharkkojen päällä.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Yleistä

Tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Teoslajeista mainitaan lainkohdassa esimerkkinä muun muassa rakennustaiteen tuote. Kirjallisenä teoksena pidetään saman pykälän 2 momentin mukaan myös selitävää piirustusta.

Tekijänoikeudella suojataan käyttötarkoituksesta riippumatta kaikkia luovan työn tuotteita. Tekijänoikeussuojaa saadakseen tuotteen on kuitenkin yllettävä teostasoon. Teostasovaatimusta ei ole tarkemmin määritelty tekijänoikeuslaissa, vaan ratkaisu on tehtävä kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Tärkeimpänä vaatimuksena on, että tuotteen tulee olla itsenäinen ja omaperäinen, ja että se ilmentää tekijänsä persoonallisuutta. Omaperäisyydellä ymmärretään sellaista ainutkertaisuutta, että kukaan muu kuin tekijä itsenäisesti työhön ryhtyessään ei olisi päätenyt samanlaiseen lopputulokseen.

Tekijänoikeus ei suojaa tuotteen ideoita, aiheita, tietosisältöä tai yksittäisiä tietoja, vaan ainoastaan sitä ilmenemismuotoa, johon ne on saatettu. Siten tuotteen tietoja ja ideoita voi hyödyntää tekijänoikeuden estämättä, kunhan niitä käytetään itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla.

Tekijänoikeussuojan saaminen ei edellytä rekisteröintiä tai muita toimenpiteitä. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luojalle eli luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin siirtää lain 2 §:n mukaiset taloudelliset oikeutensa toiselle, myös juridiselle henkilölle.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. Teoksen kappaleiden valmistamista on muun muassa rakennuksen rakentaminen piirustusten mukaisesti ja piirustusten kopioiminen.

Rakennustaiteen tuote

Rakennustaiteen tuotteita ovat sekä rakennuksen piirustukset että valmiit rakennukset, jotka molemmat ovat saman rakennusteoksen kappaleita. Myös rakennuksen on tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon. Tekijänoikeussuojaa saavan rakennuksen tulee olla yksilöllisesti suunniteltu. Rakennuksen omaperäisyys ja ainutlaatuisuus voi olla havaittavissa joko rakennuksen julkisivussa tai sen sisäosissa. Tekijänoikeussuojaa eivät kuitenkaan saa yksinkertaiset, itsestään selvät rakenneratkaisut. Oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 1989:149, jossa arkkitehdin suunnitteleman tyyppitalon ei katsottu nauttivan tekijänoikeussuojaa rakennustaiteen tuotteena. Ratkaisussa katsottiin, että rakennus ei ollut riittävän omaperäinen ja itsenäinen arkkitehtonisilta elementeiltään eikä myöskään kokonaisuutena.

Selittävä piirustus

Rakennuspiirustukset voivat saada tekijänoikeussuojaa selittävinä piirustuksina riippumatta siitä, voidaanko niiden kuvaamaa tuotetta pitää omaperäisenä rakennustaiteen tuotteena. Suojan edellytyksenä on, että rakennuspiirustukset ovat itsenäisiä ja omaperäisiä. Usein kuitenkin selittävien piirustusten ilmenemismuoto määräytyy pitkälti niiden ulkoisten seikkojen mukaisesti, joita pyritään kuvaamaan, eikä niinkään tekijän luovan työn perusteella. Tavanomaiset rakennuspiirustukset, jotka ovat vailla omaperäisyyttä, jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Oikeuskäytännöstä voidaan mainita esimerkkinä korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 1988:4, jossa katsottiin, etteivät tavanomaiset rakennuspiirustukset saa tekijänoikeussuojaa.

X -grillikatos

Rakennepiirustuksista ja tietokonekuvista käy ilmi, että lausuntopyynnön kohteena oleva grillikatos muistuttaa suomalaisessa miljöössä usein nähtävän kirkon kellotapulin yläosaa. Kahdeksansivuista kartiota on usein käytetty myös taide- ja käyttöesineiden muotoilussa. Grillikatoksen hirsikehikko noudattelee perinteisen hirsirakennuksen rakenneperiaatteita. Myös kartiomaisen katon päällystäminen joko lomalaudalla tai palahuovalla on tavanomainen ratkaisu. Palahuovan käyttäminen päällysteenä saa katoksen muistuttamaan entistä enemmän kellotapulia. Savuaukon päällä oleva "hattu" on rakenteen sanelema ratkaisu, ja sellaista on käytetty perinteisesti savupiipun suojana. Ikkunoiden puuttuminen ja valon sisään tuleminen hirsikehikon alta ja savuaukosta ei ole myöskään riittävän omaperäinen ratkaisu. Samantyyppisiä rakenneratkaisuja on käytetty muun muassa lappalaisten kodissa, joita grillikatos myös suuresti muistuttaa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että X -grillikatoks on rakennustaiteen tuote mutta että siltä puuttuu tekijänoikeussuojan saamiseksi tarvittava itsenäisyys ja omaperäisyys. Käytetyt rakenneratkaisut ovat perinteisiä, eikä niitä käyttämällä luodussa rakennuksessa ole osoitettu sellaista persoonallisuutta, ettei joku toinen suunnittelija voisi päätyä itsenäisesti vastaavaan rakenneratkaisuun.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että grillikatoksen rakennepiirustukset ovat selittäviä piirustuksia, joissa kuvallista ilmaisumuotoa on käytetty grillikatoksen rakenneratkaisujen selittämiseksi. Grillikatoksen rakennepiirustuksissa on kuvattu erikseen rakennuksen julkisivut, pohja ja vaippa sekä tarvittavat leikkauskuvat rakennuksesta ja sen sisään rakennetusta grillistä. Piirustukset ovat muodoltaan alalla yleisesti omaksutun käytännön mukaisia ja siten tavanomaisia rakennepiirustuksia vailla suurempaa omaperäisyyttä. Rakennuksen kuvaamistapa ja piirustusten sisältö määräytyvät rakennusalan teknisten vaatimusten sekä selkeän ja oikean ilmaisutavan mukaisesti.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että X -grillikatoksen rakennepiirustukset ovat kyseisellä alalla niin tavanomaisia, että ne eivät yllä teostasoon eivätkä ne siten nauti tekijänoikeussuojaa. (jaosto)